

Knuuti

22.9.2022

325/04.01.00/2022

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö HE 102/2022

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yrittäjän eläkelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Yrittäjien eläkelakia (YEL) koskevat muutokset

KT kannattaa esityksessä ehdotettuja muutoksia. Hallituksen esitys on pitkällisen työryhmytyöskentelyn kompromissitulos, jota työmarkkinakeskusjärjestöt päätyivät yhdessä esittämään. Esityksen tarkoituksena on ensinnäkin parantaa yrittäjien eläketurvaa sekä antaa yhtiöille tukea lain toimeenpanoa varten.

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi yrittäjän eläkelain sääntelyä työtulon määrittämisessä käytettävistä tiedoista, jotta työtulon arviointi olisi eläkelaitoksissa nykyistä yhdenmukaisempaa. Työtulon vahvistettaessa käytettävä palkka tai korvaus määräytyisi ensin yksityisen sektorin kyseisen toimialan kokoaikaista työtä tekevien mediaanipalkan perusteella. Tämän jälkeen eläkelaitos ottaisi huomioon muita tekijöitä, jotka vaikuttavat yrittäjän työpanoksen määrään.

Työtulon peruseriaate säilyy esityksessä entisellään, mutta työtulon määrittely yhtenäistyy nykyisestä. Taustatietojen käyttö antaisi yhtiöille tarvittavaa selkänöjää oikean työtulon tason määrittämiseen. Lain mukaan eläkelaitoksen vastuulla on vahvistaa yrittäjän työtulo siten, että se vastaa sellaista palkkaa, joka kohtuudella olisi maksettava, jos yrittäjän työn tekisi joku toinen yhtä ammattitaitoinen henkilö yrittäjän sijasta tai joka keskimäärin vastaa kyseisestä työstä maksettua korvausta. On kuitenkin havaittu, että nykyään moni yrittäjä voi pitkälti itse määritellä YEL-työtulonsa tason yhtiölle, ja YEL-työtulo jää siten liian matalaksi.

Työtulo ei jatkossakaan määräytyisi suoraan kyseisen toimialan kokoaikaista työtä tekevien mediaanipalkan perusteella, vaan määrittelyssä huomioidaan muitakin tekijöitä, myös yrittäjän oma näkemys oikeasta tasosta.

On havaittu, että useat yrittäjät eivät juurikaan korota työtuloaan vuosikausiin, vaikka yritystoiminnassa olisi tapahtunut merkittäviä parannuksia. Säännöllisen tarkistusmenettelyn kautta on odotettavissa, että työtulot asettuisivat ajan saatossa paremmin oikealle tasolle. Työtulon määräytyminen ei jatkossakaan olisi kaavamaisista, vaan ehdotuksen saatuaan yrittäjä voi antaa eläkelaitokselle lisätietoja työpanoksensa taloudelliseen arvoon vaikuttavista seikoista, jolloin eläkelaitoksen tulee arvioida yrittäjän antamien uusien tietojen vaikutus työtuloon.

Knuuti

22.9.2022

325/04.01.00/2022

YEL:ssä on havaittu, että suuri osa yrittäjistä alivakuuttaa sosiaaliturvatasonsa. Ehdotettu säännöllinen työtulon seuranta todennäköisesti parantaisi yrittäjien eläke- ja muun sosiaaliturvan tasoa. Ajan saatossa yrittäjien eläkkeiden kohoaminen vähentäisi myös kansaneläkkeen ja takuueläkkeen osuutta, joka osittain vahvistaisi julkista taloutta.

Lyhyellä aikavälillä julkinen talous vahvistuisi valtionosuuden pienentyessä YEL-järjestelmään, kun YEL-maksutulot kasvaisivat ja YEL-eläkemenot eivät alkuun ehtisi vielä kasvaa. YEL-työtulojen kasvu näkyisi kuitenkin noin 2050-luvulta alkaen eläköityneiden yrittäjien työeläkkeiden kasvuna. On myös huomioitava, että eläkemaksut ovat yrittäjälle verovähennyskelpoinen kuluerä.

Myös kilpailuneutraliteetin näkökulmasta olisi hyvä, että työtulon tason arviointi olisi ensinnäkin oikeantasoista, sekä toisekseen mahdollisimman samanlaista eri laitosten kesken.

On selvää, että nykyinen YEL-järjestelmä kaipaa uudistamista. Finanssivalvonta arvioi, että vahvistetut työtulot eivät vastaa tasoa, joka niillä yhtiön omien ohjeiden mukaan pitäisi olla. Finanssivalvonnan tekemän arvion perusteella nykyinen YEL-työtulon määrittely ei näytä vastaavan työeläkeyhtiöiden omia ohjeita ja materiaaleja eikä lain vaatimusta. Tämä johtuu siitä, että yhtiöiden tekemät työtulon vahvistamispäätökset ovat valtaosin yrittäjän hakemuksen mukaisia, eikä niissä ole osoitettavissa taupauskohtaista harkintaa.

KT yhtyy esityksen näkemykseen, että jos lakiin ei lisättäisi työtulon tarkistamista koskevaa säännöstä, ei ole odotettavissa, että alivakuuttamiseen liittyvät ongelmat väistyisivät. Pienillä työtuloilla vakuutettujen yrittäjien eläköityessä heidän vanhuuden toimeentuloturvaansa olisi välttämätöntä täydentää suuressa laajuudessa kansan- ja takuueläkkeellä näiden eläkkeiden perusteiden mukaan. Valtion rahoitusosuus yrittäjien eläkkeiden rahoituksesta jatkaisi kasvuaan.

Esitys koskien Eläketurvakeskuksen tehtäviä

KT kannattaa esitystä, jossa ehdotetaan Eläketurvakeskuksesta annetun lain 2 §:ssä lueteltuihin tehtäviin lisättäväksi kohta, jonka mukaan Eläketurvakeskus ylläpitää ja kehittää soveltamissuosituksen tukena yrittäjän työtulon määrittämisessä tarvittavia tietoja. Lain muutos on tarpeellinen ajantasaisen tiedonsaannin varmistamiseksi sekä työtulosuosituksen laskentapalvelun sujuvoittamiseksi.

Knuuti

22.9.2022

325/04.01.00/2022

Esitys työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä vuoden 2024 loppuun

Määräaikainen laki työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä (738/2009) on voimassa vuoden 2022 loppuun saakka. Laissa säädetään työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioiden yhteensovituksesta. Esityksessä perusteltiin lain jatkamista lineaarisen mallin käyttöönottoon saakka. Lineaarimallin keskeytymisen myötä muuttuneessa tilanteessa työmarkkinakeskusjärjestöt eivät ole kuitenkaan keskustelleet työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä. Käytännön syiden takia lienee kuitenkin välttämätöntä jatkaa voimassaoloa esimerkiksi vuoden 2024 loppuun saakka. Nykyinen työkyvyttömyyseläkejärjestelmä kaipaa uudistamista, jonka yhteydessä myös tämä lakikohta on syytä miettiä uudelleen.

KUNTA- JA HYVINVOINTIALUEYÖNANTAJAT KT

Työmarkkina-asiamies

Juha Knuuti